

Wyrok z dnia 27 kwietnia 2010 r.

II UK 328/09

Okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), pod warunkiem opłacania składek w Polsce, również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy w związku z art. 7 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych.

Przewodniczący SSN Romualda Spyt, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 kwietnia 2010 r. sprawy z wniosku Jerzego M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 22 kwietnia 2009 r. [..]

o d d a l i ł skargę kasacyjną i zasądził od pozwanego organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2009 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Od-

działu w G. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 9 września 2008 r., zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 30 czerwca 2008 r. odmawiającą przyznania wnioskodawcy Jerzemu M. prawa do emerytury w wieku obniżonym, w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do wcześniejszej emerytury od dnia złożenia wniosku (pkt I wyroku) i zasądził od pozwanego na rzecz wnioskodawcy kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję (pkt II wyroku).

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawca, urodzony w dniu 30 marca 1948 r., z zawodu inżynier elektronik z wykształceniem wyższym, pracował w okresach: od 1 lutego 1975 r. do 30 września 1976 r. jako nauczyciel w Zespole Szkół Łączności w G., od 1 października 1976 r. do 31 października 1977 r. jako elektronik na Uniwersytecie G., od 2 listopada 1977 r. do 31 marca 1984 r. jako kontroler jakości, kierownik sekcji w R. SA w G., od 1 kwietnia 1984 r. do 31 grudnia 1988 r. ponownie jako elektronik w Wojewódzkim Ośrodku Informatyki w G. oraz od 2 stycznia 1989 r. do 31 maja 1990 r. jako technik radiołączności w Samodzielnej Kolumnie Transportu Sanitarnego w G. W okresie od 5 czerwca 1990 r. do 21 maja 2008 r. pracował w pełnym wymiarze czasu pracy w PP Polskiej Żegludze Morskiej w S. W okresie od 5 czerwca 1990 r. do 17 grudnia 1993 r., od 1 stycznia 1995 r. do 17 grudnia 2001 r., od 19 maja 2002 r. do 6 października 2004 r. pracował w szczególnych warunkach na statkach morskich w żegludze międzynarodowej jako pracownik wpisany na listę członków załogi tych statków na stanowisku III oficera. W okresie od 18 grudnia 1993 r. do 30 września 1994 r. przebywał na urlopie bezpłatnym, pracując jednocześnie w szczególnych warunkach na statku morskim w żegludze międzynarodowej jako pracownik wpisany na listę członków załogi tych statków na stanowisku radioofficera. W pozostałych okresach zatrudnienia w PP Polskiej Żegludze Morskiej w S. również przebywał na urlopie bezpłatnym. W okresach od 18 grudnia 2001 r. do 25 marca 2002 r., od 14 października 2002 r. do 13 kwietnia 2003 r., od 7 października 2004 r. do 25 marca 2005 r., od 11 sierpnia 2005 r. do 9 lutego 2006 r., od 30 maja 2006 r. do 17 stycznia 2007 r., od 17 czerwca 2007 r. do 31 października 2007 r. i od 12 stycznia 2008 r. do 20 maja 2008 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako członek załogi statków morskich w żegludze międzynarodowej, opłacając dobrowolnie składki na ubezpieczenia społeczne z tego tytułu za okresy od 11 stycznia 2002 r. do 18 maja 2002 r. i od 25 października 2004 r. do 30 kwietnia 2008 r.

W dniu 2 czerwca 2008 r. wnioskodawca wystąpił o wcześniejszą emeryturę. Decyzją z dnia 30 czerwca 2008 r. organ rentowy odmówił mu prawa do wcześniejszej emerytury uznając, że udowodnił jedynie 13 lat, 8 miesięcy i 3 dni pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, wymienionej w wykazie „A” rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.), tj. w okresach od 5 czerwca 1990 r. do 17 grudnia 1993 r., od 18 grudnia 1993 r. do 30 września 1994 r. i od 19 maja 2002 r. do 6 października 2004 r.

Pismem z dnia 14 lipca 2008 r. organ rentowy uznał, że wnioskodawca udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 37 lat, 9 miesięcy i 23 dni, w tym z okresu zatrudnienia w PP Polskiej Żegludze Morskiej w S. okresy od 5 czerwca 1990 r. do 30 września 1994 r., od 1 stycznia 1995 r. do 17 grudnia 2001 r., od 11 stycznia 2002 r. do 6 października 2004 r. i od 25 października 2004 r. do 30 kwietnia 2008 r.

Rozpoznając odwołanie wnioskodawcy Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał mu prawo do wcześniejszej emerytury. Sąd stwierdził, że do uznanych przez organ rentowy okresów pracy w szczególnych warunkach należy doliczyć także pracę wnioskodawcy jako członka załogi statków morskich wykonywaną w okresach od 11 stycznia 2002 r. do 25 marca 2002 r., od 14 października 2002 r. do 13 kwietnia 2003 r., od 25 października 2004 r. do 25 marca 2005 r., od 11 sierpnia 2005 r. do 9 lutego 2006 r., od 30 maja 2006 r. do 17 stycznia 2007 r., od 17 czerwca 2007 r. do 31 października 2007 r. i od 12 stycznia 2008 r. do 30 kwietnia 2008 r. W tym czasie wnioskodawca opłacał dobrowolne składki na ubezpieczenia społeczne - w okresach od 11 stycznia 2002 r. do 18 maja 2002 r. i od 25 października 2004 r. do 30 kwietnia 2008 r. Pozostawał także w zatrudnieniu, gdyż trwał nadal jego stosunek pracy z PP Polską Żeglugą Morską w S. W ocenie Sądu, okresy wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach w ramach okresów, za które opłacał składki na ubezpieczenia społeczne (łącznie ponad 2 lata), są okresami składkowymi zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej ustawą o emeryturach i rentach) i podlegają uwzględnieniu przy ustaleniu prawa do świadczeń i ich wysokości. Tym samym wnioskodaw-

ca posiada wymagany do stażu pracy w szczególnych warunkach okres ubezpieczenia (ponad 15 lat).

Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego, w której apelujący wskazywał na brak podstaw do zaliczenia wnioskodawcy okresów pracy na rzecz zagranicznych armatorów od 11 stycznia 2002 r. do 30 kwietnia 2008 r. jako wykonywanej w warunkach szczególnych, ponieważ nie miał on w tych okresach statusu pracownika, wymaganego przez art. 32 ustawy o emeryturach i rentach. W ocenie Sądu Apelacyjnego, praca członków załogi statków morskich odbywa się w ramach podporządkowania zdecydowanie przewyższającego obowiązujące pracowników zatrudnionych na lądzie, co jest faktem notoryjnym. Członkowie załogi statków morskich pozostają w zasadzie nieprzerwanie w dyspozycji kapitana statku, a zatrudnienie na statku morskim w warunkach innych, aniżeli przewidziane w art. 22 § 1 k.p., nie wchodzi w rachubę. Z uwagi na wysoki stopień podporządkowania, przy braku jakichkolwiek przeciwdowodów apelującego - nie może być w rozpoznawanej sprawie mowy o jakimkolwiek innym stosunku prawnym łączącym strony, aniżeli stosunek pracy.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik organu rentowego zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności: 1) art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że okres wykonywania pracy na kontrakcie zagranicznym podlega zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach, 2) § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., przez uznanie, że wnioskodawca legitymuje się stażem 15 lat pracy w szczególnych warunkach, zaliczając błędnie do tego okresu, okresy opłacania przez niego dobrowolnej składki z tytułu świadczenia pracy na rzecz armatora zagranicznego w ramach zgłoszenia na „kontaktach Z” i przyjmując, iż okresy te spełniają wszelkie kryteria uznania ich za stosunek pracy, 3) „§ 2 ust.1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składki na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych (Dz.U. Nr 38, poz. 1927)” przez uznanie, że opłacenie dobrowolnie składki na Fundusz Pracy w tym trybie pozwala uznać wnioskodawcę za pracownika, a w konsekwencji pozwala zaliczyć wykonywaną pracę do kategorii warunków szczególnych. W skardze zarzucono także naruszenie prawa procesowego, w szczególności art. 381 k.p.c.

przez jego błędną wykładnię i zastosowanie „mające niewątpliwy wpływ na wynik postępowania”. Okolicznością uzasadniającą przyjęcie skargi do rozpoznania jest potrzeba wykładni budzących wątpliwości przepisów wskazanych w podstawie skargi, a także oczywiste jej uzasadnienie także dlatego, że przyznanie prawa do wcześniejszego świadczenia, w tym także z wyrównaniem za okres od złożenia wniosku, pociąga wymierne skutki finansowe dla organu rentowego i w jego opinii pozostaje w sprzeczności z obowiązującym porządkiem prawnym.

Skarżący zwrócił uwagę, że w świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 31 marca 1991 r. istnieje szereg osób uprawnionych do samodzielnego (dobrowolnego) ubezpieczenia, będącego wyjątkiem od zasady zgłaszania i opłacania składek przez pracodawcę. Skorzystanie z tej możliwości nie oznacza, że osoby te mają automatycznie status pracownika, gdyż „dopuszczalne są także formy kontraktów z zagranicznym przedsiębiorcą bądź umowy cywilnoprawne. Nie chodzi zatem o samo miejsce wykonywania pracy, które jak przyznano nie jest obecnie kwestionowane w zakresie nabycia uprawnień do świadczenia, ale o charakter stosunku pracy” łączący ubezpieczonego z zagranicznym armatorem. Sądy obu instancji zdają się nie rozróżniać sytuacji osoby delegowanej do pracy za granicą i zgłoszonej do ubezpieczenia w kraju przez pracodawcę lub pośrednika, od sytuacji ubezpieczonego, który nawiązuje stosunek pracy bezpośrednio z podmiotem zagranicznym. Zdaniem skarżącego, takie osoby legitymują się statusem dużo bliższym osobie prowadzącej działalność gospodarczą niż pracownikowi. Dla tych osób prowadzona jest osobna ewidencja ubezpieczeń, które mają charakter dobrowolny, a „który w żaden sposób nie może cechować stosunku pracy”. Skarżący zwrócił też uwagę, że interpretując przepisy rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie, Sąd opisał sytuację osoby skierowanej do pracy za granicą. W tego typu sytuacjach ubezpieczony zgłaszany jest do pracy przez pracodawcę/pośrednika, następnie pozyskuje dokument (formularz E-101) poświadczający ubezpieczenie w kraju i jednocześnie zwalniający z takiego obowiązku w kraju przeznaczenia. Jednakże zasadą ubezpieczenia jest podleganie przepisom w miejscu wykonywania pracy. Tymczasem wnioskodawca nie został zgłoszony do ubezpieczeń przez pracodawcę, nie podlegał ubezpieczeniom za granicą, tylko samodzielnie zgłosił się do ubezpieczenia dobrowolnego, na mocy szczególnych przepisów obo-

wiązujących w kraju. Skarżący podkreślił, że zaliczenie okresu składkowego do tzw. stażu ogólnego pracy na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy o emeryturach i rentach oraz odprowadzenie składki na dobrowolne ubezpieczenia, nie potwierdzają w żaden sposób pracowniczego charakteru zatrudnienia. Osoby takie jak wnioskodawca nie spełniają kryteriów z § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. i nie można im przyznać prawa do wcześniejszej emerytury w trybie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach. W tym zakresie Sądy obu instancji dokonały błędnej wykładni przywołanych przepisów i rozszerzyły zastosowanie przywilejów emerytalnych na nową kategorię ubezpieczonych.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania i wskazanie, że opłacanie przez wnioskodawcę dobrowolnej składki ubezpieczeniowej z tytułu zatrudnienia u armatora zagranicznego nie może stanowić potwierdzenia istnienia stosunku pracy, a także o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę wnioskodawca wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od skarżącego na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw prawnych. Z braku proceduralnych zarzutów kasacyjnych wykluczone było weryfikowanie twierdzenia skarżącego, że w spornych okresach ubezpieczony nie pozostawał w stosunku pracy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Zarzut naruszenia art. 32 ustawy o emeryturach i rentach przez przyjęcie, że okres wykonywania pracy na kontrakcie zagranicznym nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach jest oczywiście chybiony w stosunku pracy marynarza będącego oficerem zatrudnionym w międzynarodowej żegludze morskiej. Taki charakter prac marynarza w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, potwierdza pozycja 4 wymieniona w wykazie A Działu VIII rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., który obejmuje pra-

owników wpisanych na listę członków załogi statków wykonujących prace na statkach morskich w żegludze międzynarodowej. Przepisy tego rozporządzenia nie wymagają, aby taka praca była świadczona na polskich statkach morskich w żegludze międzynarodowej choćby dlatego, że taki wymóg wymieniona pozycja odnosi do marynarzy zatrudnionych w polskim ratownictwie okrętowym.

Należy podkreślić, że możliwość zatrudniania obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych przewidywały przepisy ustaw: z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu (Dz.U. Nr 75, poz. 446 ze zm.), a następnie z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz.U. Nr 106, poz. 457 ze zm.), które stanowiły, że tego typu zatrudnienie jest realizowane na podstawie 1) umów międzynarodowych, 2) umów zawartych przez upoważnione jednostki kierujące z obywatelami polskimi, kierowanymi przez te jednostki do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, 3) umów zawartych przez obywateli polskich z pracodawcami zagranicznymi. Sytuacja prawna w niewielkim zakresie zmieniła się z dniem 1 stycznia 1995 r., z wejściem w życie ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 514 ze zm.). Ustawa ta w rozdziale 6 zawierała regulacje związane z zatrudnianiem obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych oraz zatrudnianiem cudzoziemców w Polsce. Zgodnie z jej art. 46, obywatele polscy mogli podejmować pracę za granicą u pracodawców zagranicznych w trybie i na zasadach obowiązujących w kraju zatrudnienia oraz określonych w umowach międzynarodowych. Zatrudnienie za granicą mogło następować w drodze bezpośrednich uzgodnień i umów zawieranych przez obywateli polskich z pracodawcami zagranicznymi lub za pośrednictwem upoważnionych jednostek kierujących (art. 47 ust. 1). Kierowanie do zatrudnienia za granicą przez upoważnione jednostki kierujące odbywało się na podstawie umów cywilnoprawnych zawieranych przez te jednostki z obywatelami polskimi. Umowy te powinny zaś określać między innymi pracodawcę zagranicznego, okres zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, a także rodzaj oraz warunki pracy, wynagradzania i przysługujące osobie kierowanej świadczenia socjalne (art. 47 ust. 2). W myśl art. 48 ust. 1 tej ustawy - o ile umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej - udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych zaliczane są między innymi do okresów składkowych w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,

pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Przepisy te odnosiły się nie tylko do zatrudnienia u pracodawców zagranicznych na podstawie stosunku pracy, ale także do świadczenia innej pracy zarobkowej. W konsekwencji dobrowolne opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne pod rządami ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu nie sprzeciwiało się uwzględnieniu udokumentowanego zatrudnienia u armatora zagranicznego przy ustalaniu uprawnień emerytalnych ubezpieczonego, zwłaszcza gdy wedle miarodajnych ustaleń faktycznych w sprawie świadczył on pracę za granicą na podstawie stosunku pracy jako członek załogi statku morskiego, który wykonywał odpłatnie pracę podporządkowaną. Okresy wykonywania takiej pracy powinny zostać ubezpieczonemu zaliczone do okresów pracy w szczególnych warunkach, uprawniających go do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Pozbawione racji były zarzuty organu rentowego dotyczące naruszenia art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Zaskarżony wyrok nie „stoi w sprzeczności” z powołanym w skardze kasacyjnej „§ 2 ust.1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składki na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych (Dz.U. Nr 38, poz. 1927)” już dlatego, że skarżący nie określił daty wydania wymienionego aktu prawnego, a ponadto podał jego błędny adres publikacyjny. Przepis § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych (Dz.U. Nr 38, poz. 192) stanowił, że obywatel polski, zatrudniony za granicą na podstawie umowy zawartej bezpośrednio lub za pośrednictwem jednostki kierującej z pracodawcą zagranicznym, opłaca składkę na ubezpieczenie społeczne w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanym dalej „oddziałem ZUS”, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce, począwszy od miesiąca wskazanego, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zawiadomił ten oddział ZUS o przystąpieniu do opłacania składki. Przepis ten nie był podstawą uznania okresów opłacania składek za okres pracy w szczególnych warunkach, ale służył uszczegółowieniu kwestii o znaczeniu

organizacyjno-technicznym. Zawiadomienie organu rentowego o przystąpieniu do opłacania składek z tytułu dobrowolnego pracowniczego zatrudnienia u pracodawcy zagranicznego oraz zadeklarowanie uiszczania składek prowadziło do objęcia pracownika polskim systemem ubezpieczenia społecznego.

Wedle miarodajnych - bo niepodważonych w skardze kasacyjnej ustaleń (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - ubezpieczony w spornych okresach korzystania z urlopu bezpłatnego w PP Żegludze Morskiej w S. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako członek załogi statków morskich w żegludze międzynarodowej, przeto mógł skorzystać z zaliczenia tych okresów jako okresów zatrudnienia na obszarze Polski w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz o świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej. Potwierdza to art. 7 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 1009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), który przyznaje prawo do podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym obywatelom polskim wykonującym pracę za granicą w podmiotach zagranicznych, jeżeli podmioty te nie posiadają w Polsce swojej siedziby ani przedstawicielstwa. Uznanie tych okresów wedle wszelkich wymienionych wyżej przepisów prawa ubezpieczeń społecznych następuje pod warunkiem ich udokumentowania oraz uiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne pracowników w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce od zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak od przeciętnego wynagrodzenia, ponieważ przepisy wymienionych wyżej ustaw stanowiły, że jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowiły inaczej, okresy pracy obywateli polskich zatrudnionych za granicą także na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi uznaje się za okresy zatrudnienia na obszarze Polski w rozumieniu przepisów polskiego prawa ubezpieczeń społecznych pod warunkiem ich udokumentowania oraz uiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne pracowników w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce od zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak od przeciętnego wynagrodzenia. Dyskwalifikuje to kasacyjny zarzut jakoby tylko dlatego, że ubezpieczony „nie został zgłoszony do ubezpieczeń przez pracodawcę, nie podlegał ubezpieczeniom za granicą”.

Chybiony był zarzut błędnej interpretacji przepisów prawa europejskiego „w postaci rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w spra-

wie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin zamieszczających się we Wspólnocie” dlatego, że Sąd drugiej instancji nie odwoływał się do tego aktu prawa wspólnotowego, a zatem nie mógł błędnie zinterpretować przepisów, których nie stosował. Ponadto w uzasadnieniu tego kasacyjnego zarzutu, że „zasadą ubezpieczenia jest podleganie przepisom w miejscu wykonywania pracy” skarżący nie wskazał adekwatnych podstaw prawnych, które miałyby oparcie w polskim prawie ubezpieczeń społecznych albo w prawie wspólnotowym, co usuwało spod rozeznania kasacyjnego zarzuty błędnej wykładni niewymienionych przepisów powołanego rozporządzenia Rady (EWG) na gruncie związania Sądu Najwyższego granicami podstaw skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), których w tym zakresie zabrakło.

W ramach wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku regulacji prawnych uzasadnione było przyjęcie, że okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach, pod warunkiem opłacenia składek w Polsce również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy w związku z art. 7 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych (np. obowiązkiem podlegania ubezpieczeniu właściwemu dla pracowników pracodawcy zagranicznego w jego siedzibie za granicą lub w innym miejscu prowadzenia przezeń działalności). Tak wyrażona myśl stanowi kontynuację linii orzeczniczej Sądu Najwyższego przyjmującej, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowi inaczej (por. wyrok z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 258), oraz że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego, jeżeli są one

uznane za okresy składkowe (por. wyrok z dnia 5 marca 2003 r., II UK 196/02, OSNP 2004 nr 8, poz. 144).

Skoro w skardze kasacyjnej skarżący organ rentowy nie zawarł żadnych zarzutów, które wyłączałyby ubezpieczonego spod omówionych regulacji prawnych, a w szczególności nie zarzucał, że umowy międzynarodowe stanowią inaczej lub ubezpieczony nie był pracownikiem albo w spornych okresach nie opłacił należnych składek w ustawowo wyznaczonej wysokości na pracownicze ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia w charakterze członka załogi statków morskich w żegludze międzynarodowej, przeto Sąd Najwyższy oddalił niemającą usprawiedliwionych podstaw skargę kasacyjną w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c.

=====